

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Під час підготовки майбутніх фахівців у вищому закладі освіти необхідно створювати такі психолого-педагогічні умови організації освітнього процесу, які були би спрямовані на трансформацію особистості студентів, що у свою чергу сприятиме підвищенню якості вищої освіти.

Новітні вимоги до системи вищої освіти потребують її переходу від застарілої моделі до неперервної освіти (освіти впродовж життя). Це вимагає змін у структурі освітнього процесу, технології навчально-методичного забезпечення, застосуванні експериментальних методів тощо.

Неформальна освіта - це процес додаткового цілеспрямованого діалогічного навчання, виховання й розвитку молоді, організованого поза межами змісту, форм і методів освітніх установ та державних інституцій. Стратегія реалізації неформальної освіти в умовах вищого навчального закладу передбачає активізацію зусиль самих студентів. Тому, формування фундаменту знань та розвиток творчих здібностей у відповідності з принципами свідомості, активності, гуманізму та особистісного підходу до навчання можливе лише з урахуванням інтересів і потреб студента [1].

У процесі професійної підготовки фахівців саме неформальна освіта виступає як така, що здатна допомогти вищій школі індивідуалізувати процеси навчання та виховання з урахуванням потреб молоді в творчій, професійній, особистісній самореалізації. В.А. Семиченко розглядає процес фахової підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності шляхом виокремлення двох взаємопов'язаних процесів - інтеріоризації (перехід зовнішніх дій у внутрішні) й екстеріоризації (перехід внутрішньої психічної активності у зовнішню). У процесі професійної підготовки процес інтеоріоризації передбачає перехід теоретичних знань у відповідні уміння (сенсорні, інтелектуальні, рухові, тощо); це породжує суперечність між традиційним підходом до організації вищої освіти, який не дає можливості перевести навчальну інформацію у відповідні компоненти предметної діяльності, що, в свою чергу, зумовлює формальність отриманих фахових знань [4].

Проблема неформальної освіти стала предметом зацікавленості для цілої низки науковців. Так, важливими для дослідження даної проблеми є праці В. Лугового (2011), В. Андрущенко (2013), Ю. Вихляєва (2014), Н. Павлик (2017).

На нашу думку, неформальна освіта може забезпечити подолання суперечностей між психологічними та соціальними потребами людини. Це відбувається завдяки особливій атмосфері комунікацій у системі неформальної освіти, що не передбачає жорстких рамок та ролей щодо суб'єктів навчання й виховання; дозволяє розкриватися індивідуальності у взаємодії та через взаємодію з іншими рівноправними учасниками комунікативного простору. Тобто, неформальна освіта має потенціал забезпечення базових потреб особистості у самопізнанні, саморозкритті, саморозвитку без виключення з системи соціальних взаємодій з іншими.

Неформальна освіта є ефективним інструментом задоволення потреб особистості та соціальних інститутів за умови дотримання принципів співучасті, партисипативності, добровільності, соціального й особистісного включення. Дослідження багатьох науковців свідчать, що пошуки педагогічної психології та соціології освіти лежать у площині узгодження індивідуальних та суспільних потреб, які іноді нівелюються жорсткими рамками формального освітнього простору, орієнтованого на здобуття стандартизованих знань, умінь, компетенцій та компетентностей. Неформальна освіта як додаткова форма освітніх послуг дозволяє розширити межі засвоєння професійного досвіду залежно від інтересів студентської молоді та створити психологічно сприятливу атмосферу як основу само ідентифікації й самоактуалізації молоді [1,3,4].

Аналіз наукової літератури щодо теоретико-методологічних засад організації неформального навчання; виокремлення теорій навчання, на яких засновано процес організації неформальної освіти показав, що необхідне обґрунтувати взаємозв'язок формальної і неформальної освіти, що ґрунтується на гнучкому «переході», чергуванні форм організації навчання населення та взаємодоповнюючому характері. Різниця між теоріями формального і неформального навчання полягає більше у процесах організації освітньої діяльності, аніж у підході до навчання як процесу передачі знань [1,3].

І.М. Дичківською було проаналізовано відмінності між стабільними й інноваційними процесами. Дослідниця зазначає, що неформальна освіта за переважною частиною виділених характеристик є інноваційним педагогічним процесом, який відзначається спрямованістю на задоволення нових суспільних потреб, необхідністю вироблення й апробації шляхів досягнення освітніх цілей, перервності, довгостроковістю й низькою керованістю, гнучкістю [2].

При окресленні концепції неформальної освіти дослідники визначають різні вихідні теорії. А саме, виходячи з мети неформального навчання як створення умов для реалізації потенціалу і здібностей тих, хто навчається важливими є погляди Дж. Дьюї щодо необхідності врахування інтересів і нахилів особистості при доборі змісту та форм освіти [3].

Саме концепція прогресивної освіти відображає основні положення, на яких ґрунтується неформальне навчання: практико орієнтованість, опора на досвід, зв'язок навчання з життям, самокерованість, партисипативність, суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників.

Таким чином, теорія неформального навчання ґрунтується на філософських, соціологічних та психологічних ученнях, які протиставляють за змістом формальний (як масовий, уніфікований) та неформальний (як індивідуалізований) змісти освіти. Теоретико-методологічну основу неформальної освіти склали прогресивна філософія і педагогіка прагматизму Дж. Дьюї, гуманістична психологія та педагогіка А. Маслоу та К. Роджерса, трансформаційна педагогіка П. Фрейре, теорії освітнього функціоналізму, структуралізму та конфлікту, а також теорії навчання дорослих Е. Ліндемана і М. Грундтвіга. Об'єднуючою ідеєю зазначених теорій є їх критичне ставлення до формальної освітньої системи як такої, що формує нерівність та не орієнтована на підвищення статусу маргінальних і соціально виключених груп населення. На противагу державній формальній системі освіти, орієнтованій на середнього громадянина та відтворення існуючого суспільного ладу, інноваційні теорії протиставляють ідеї цінності освіти, орієнтованої на досвід та потреби кожної окремої людини, що забезпечить гуманізацію та демократизацію суспільства внаслідок соціального включення учасників неформального навчання.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П., Луговий В. І. Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі: монографія. К.: Педагогічна думка, 2011. 260 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : [Навч. посіб.] / І. М. Дичківська. К. : Академвидав, 2004. С.26 - 28.
3. Павлик Н. Теорія і практика організації неформальної освіти молоді : [Навчальний посібник] / Н.Павлик. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 162 с.
4. Семиченко В. А. Психология деятельности / В. А. Семиченко. К. : Издатель , 2002. С. 19-21.

Анотація. Самохвалова І. Сучасні теоретичні підходи до організації неформальної освіти. У статті надано аналіз змісту сучасних теоретичних підходів до організації неформальної освіти. Визначено, що неформальна освіта, як діяльність, що доповнює формальну освіту і забезпечує освоєння умінь і навичок, які необхідні для соціально й економічно активного громадянина, може допомогти вищій школі індивідуалізувати процеси навчання та виховання з урахуванням потреб молоді в особистісній самореалізації.

Ключові слова: неформальна освіта, теоретичні підходи, організація освіти

Аннотация. Самохвалова И. Современные теоретические подходы к организации неформального образования. В статье представлен анализ содержания современных теоретических подходов к организации неформального образования. Определено, что неформальное образование, как деятельность, дополняющая формальное образование, обеспечивает усвоение умений и навыков, которые необходимы для социально и экономически активного гражданина. Оно может помогать высшей школе индивидуализировать процессы обучения и воспитания с учетом потребностей молодежи в личностной самореализации.

Ключевые слова: неформальное образование, теоретические подходы, организация образования.

Abstract. Samokhvalova I. Modern theoretical approaches to the organization of non-formal education. The article presents an analysis of the content of modern theoretical approaches to the organization of non-formal education. It is determined that non-formal education, as an activity supplementing formal education, ensures the acquisition of skills that are necessary for a socially and economically active citizen. It can help higher schools to individualize the processes of training and education, taking into account the needs of youth in personal self-realization.

Key words: non-formal education, theoretical approaches, educational organization.

Заявка

Учасника Міжнародної науково – практичної конференції «Наукова діяльність, як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця»

5 – 6 грудня 2019 року, м. Суми

Самохвалова Ірина Юріївна

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, аспірант

0996243431

irasport2015@ukr.net

номер тематичного напрямку 7

назва доповіді: Сучасні теоретичні підходи до організації неформальної освіти

Форма участі – заочна

Електронний формат збірника